

**KÖZGAZDASÁGTAN
GAZDASÁGI INFORMATIKUSOKNAK**

Oktatók
Dr. Sas Éva
Dr. Nagy András

BUDAPESTI GAZDASÁGI FŐISKOLA
BGF
BUDAPEST BUSINESS SCHOOL

PÉNZÜGYI ÉS SZÁMVITELI KAR
ELTE

A piaci kudarcok

A MONOPÓLIUM
A monopólium keletkezése

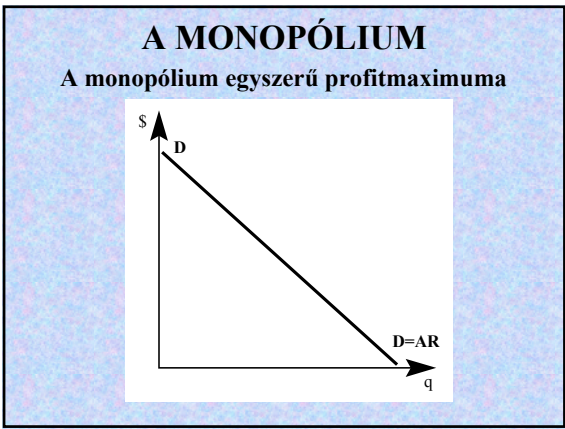
Mesterséges monopólium

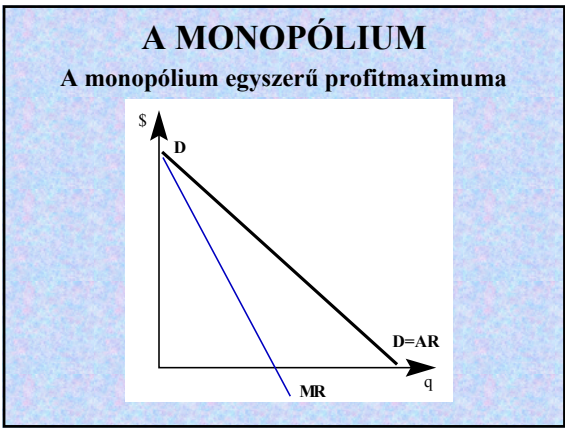
1. Direkt állami beavatkozás (**koncesszió**)
2. Indirekt állami beavatkozás (**szabadalmi jog**)

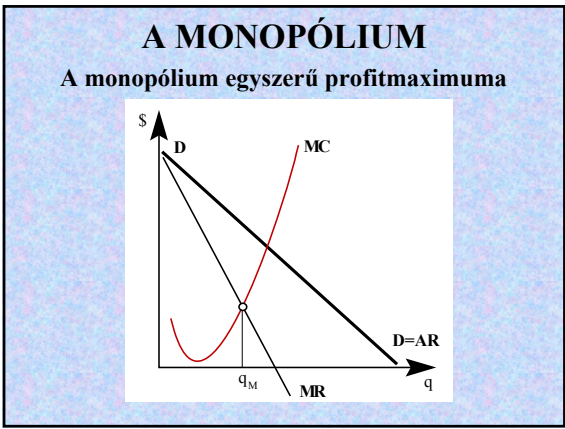
Természetes monopólium

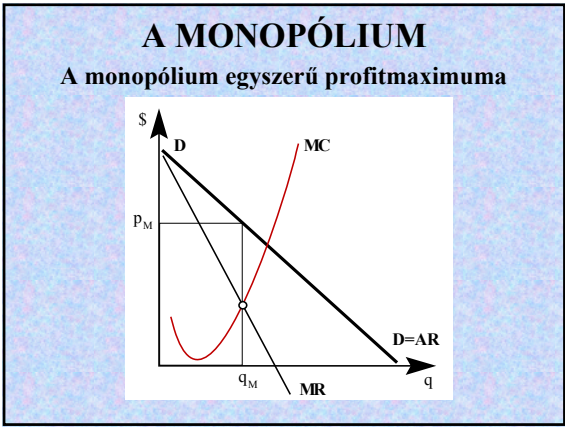
- Monopolista verseny eredménye
- Szubadditív költségfüggvény:

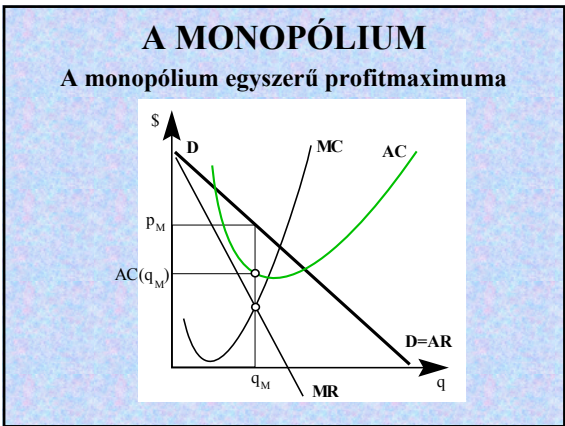
1. A monopóliummá váló vállalat egyedül is képes a piaci kereslet kielégítésére;
2. A monopóliummá váló vállalat átlagköltsége kisebb, mint a többi vállalat átlagköltségeinek átlaga

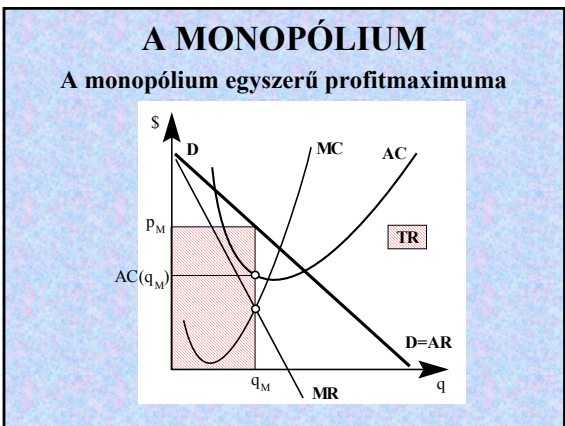

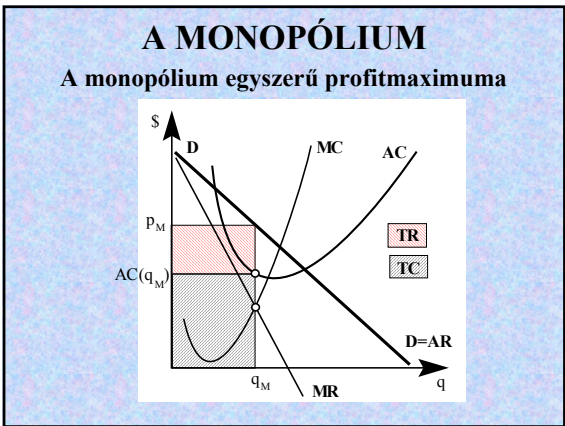

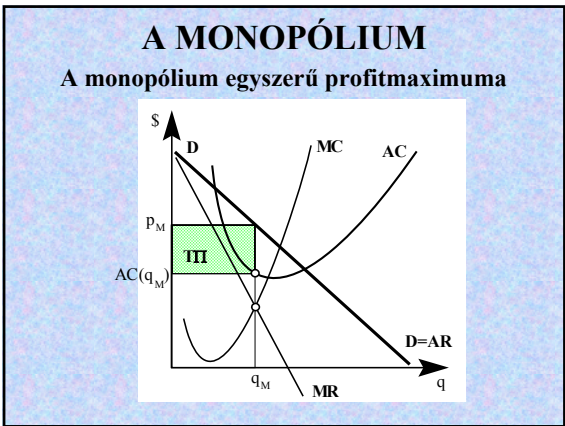

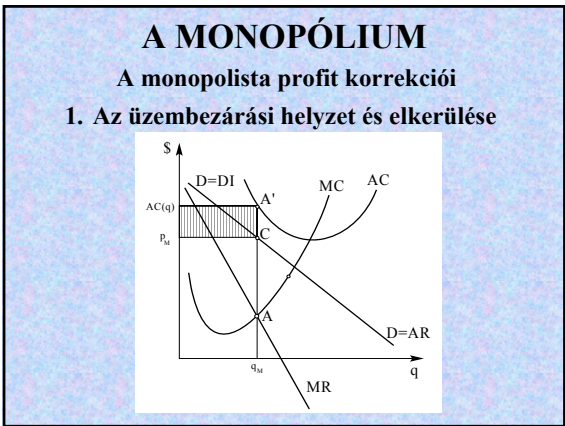

A MONOPÓLIUM

A monopolista profit korrekciói

Az üzembezáras elkerülése

- Költségek csökkentése
 - a) Üzemek számának és méretének optimalizálása
 - b) Termékdifferenciálás
- A kereslet növelése
 - a) Termékdifferenciálás
 - b) Reklám

A MONOPÓLIUM

A monopolista profit korrekciói

2. Hatékonyságvesztés és elkerülése

Tökéletes verseny

Monopólium

A MONOPÓLIUM

A monopolista profit korrekciói

Árdiszkrimináció

A MONOPÓLIUM
A monopolista profit korrekciói
Árdiszkriminációs technikák

- **Első fokú vagy teljes árdiszkrimináció**
Egyénre szabott, elszigetelés az értékesítési folyamatban
- **Másodfokú árdiszkrimináció**
Csoportos, elszigetelés az értékesítési folyamatban
- **Harmadfokú árdiszkrimináció**
Csoportos, elszigetelés az értékesítési folyamat előtt

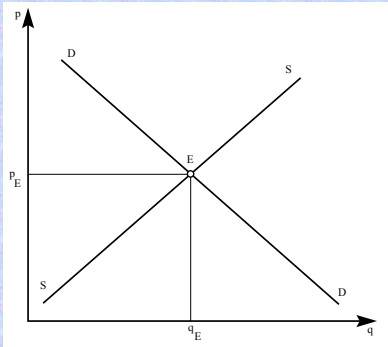
**A MONOPÓLIUMUMNAK
NINCS SEM FEDEZETI, SEM
ÜZEMBEZÁRÁSI PONTJA
ÉS NINCS KÍNÁLATI
FÜGGVÉNYE!**

Externál hatások

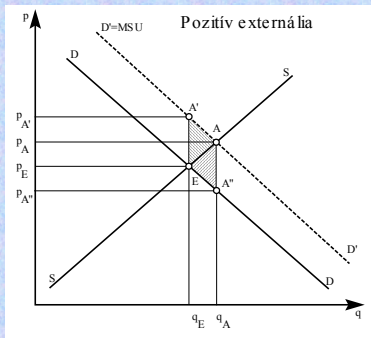
Definíció **Pozitív externáliáról** beszélünk, ha az externál hatás a külső társadalmi környezet tevékenységeinek hatékonyságát növeli, **negatív externáliáról**, ha e tevékenységek hatékonyságát csökkenti.

Definíció A **pozitív externália** növeli a *társadalmi határhasznot* (vagy ami ugyanaz, csökkenti a *társadalmi határköltséget*), a **negatív externália** növeli a *társadalmi határköltséget* (vagy ami ugyanaz, csökkenti a *társadalmi határhasznot*).

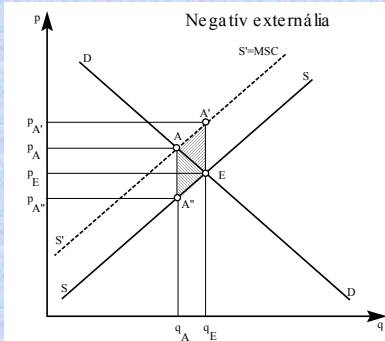
Externál hatások

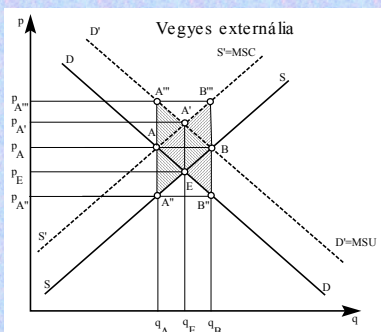
Externál hatások

Externál hatások

Externál hatások

Externál hatások

Az externáliák internalizálása

- Az externália „perszónaluniója”
- Önkéntes megegyezés
- Állami internalizálás
 - a) Direkt szabályozás (tiltás, kötelezés)
 - b) Indirekt szabályozás (adóztatás, támogatás)
- Piaci internalizálás – **Coase tétele**

Közjavak

Definíció Egy jószág akkor **magánjószág** ha fogyasztás céljára részekre osztható és részenként külön-külön elfogyasztható.

- a magánjószág fogyasztása *szuverén*,
- abból bárki *kizárható*,
- a fogyasztók egymással *rivalizálnak*

Definíció Egy jószág **tiszta közjószág** ha fogyasztás céljára nem osztható, csak közösen fogyasztható

- a fogyasztásából senki ki nem zárható,
- a fogyasztói nem rivalizálnak egymással

Közjavak

Definíció Azokat a jóságokat, amelyek alapvetően magánjóság jellegűek, de mégis közjósággként viselkednek, valamint azokat, amelyek alapvetően közjóság jellegűek, de mégis magánjósággként viselkednek, **vegyes jóságoknak** nevezzük.

- *A magánjóság akkor viselkedik közjósággként ha erős externál hatásai* vannak, különösképpen, ha fogyasztásához **közérdek** fűződik.
- *A közjóság, mint regionálisan elszigetelt jóság viselkedik magánjósággként,* különösen, ha **túlsúfoltságra hajlamos**

Közjavak

A közjavak finanszírozása – a „potyautas” problémája

- Önkéntes hozzájárulás – arányos teherviselés

Tétel (a potyautasság racionalitásáról) Minél több fogyasztó vesz részt egy tiszta közjóság fogyasztásában, annál racionálisabb az önkéntes hozzájárulással megoldott finanszírozásból kimaradni.

A többi (élég sok) fogyasztó együtt			
A fogyasztó	Fizet		Nem fizet
	Fizet	a közjóság működik, a vagyona csökken	a közjóság nem működik, a vagyona csökken
	Nem fizet	a közjóság működik, a vagyona nem csökken	a közjóság nem működik, a vagyona nem csökken

Közjavak

A közjavak finanszírozása – a „potyautas” problémája

- Önkéntes hozzájárulás – arányos teherviselés

Tétel (a potyautasság racionalitásáról) Minél több fogyasztó vesz részt egy tiszta közjóság fogyasztásában, annál racionálisabb az önkéntes hozzájárulással megoldott finanszírozásból kimaradni.

A többi (élég sok) fogyasztó együtt			
A fogyasztó	Fizet		Nem fizet
	Fizet	a közjóság működik, a vagyona csökken	a közjóság nem működik, a vagyona csökken
	Nem fizet	a közjóság működik, a vagyona nem csökken	a közjóság nem működik, a vagyona nem csökken

Közjavak

A közjavak finanszírozása – a „potyautas” problémája

- Önkéntes hozzájárulás – arányos teherviselés

Tétel (a potyautasság racionalitásáról) Minél több fogyasztó vesz részt egy tiszta közjószág fogyasztásában, annál racionálisabb az önkéntes hozzájárulással megoldott finanszírozásból kimaradni.

A többi (elég sok) fogyasztó együtt			
A fogyasztó	Fizet		Nem fizet
	Fizet	a közjószág működik, a vagyona csökken	a közjószág nem működik, a vagyona csökken
	Nem fizet	a közjószág működik, a vagyona nem csökken	a közjószág nem működik, a vagyona nem csökken

Közjavak

A közjavak finanszírozása – a „potyautas” problémája

- Önkéntes hozzájárulás – arányos teherviselés

Tétel (a potyautasság racionalitásáról) Minél több fogyasztó vesz részt egy tiszta közjószág fogyasztásában, annál racionálisabb az önkéntes hozzájárulással megoldott finanszírozásból kimaradni.

A többi (elég sok) fogyasztó együtt			
A fogyasztó	Fizet		Nem fizet
	Fizet	a közjószág működik, a vagyona csökken	a közjószág nem működik, a vagyona csökken
	Nem fizet	a közjószág működik, a vagyona nem csökken	a közjószág nem működik, a vagyona nem csökken

Közjavak

A közjavak finanszírozása – a „potyautas” problémája

- Önkéntes hozzájárulás – arányos teherviselés

Tétel (a potyautasság racionalitásáról) Minél több fogyasztó vesz részt egy tiszta közjószág fogyasztásában, annál racionálisabb az önkéntes hozzájárulással megoldott finanszírozásból kimaradni.

A többi (elég sok) fogyasztó együtt			
A fogyasztó	Fizet		Nem fizet
	Fizet	a közjószág működik, a vagyona csökken	a közjószág nem működik, a vagyona csökken
	Nem fizet	a közjószág működik, a vagyona nem csökken	a közjószág nem működik, a vagyona nem csökken

Közjavak

A közjósággként viselkedő magánjósággok finanszírozása

Erős közérdek érvényesítése

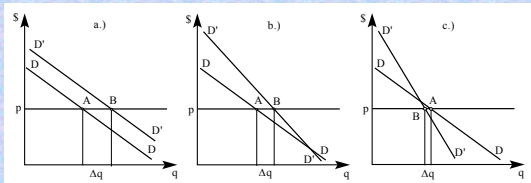
1. Térítésmentes hozzáférés (tisztán az adókból)

Közjavak

A közjósággként viselkedő magánjósággok finanszírozása

Erős közérdek érvényesítése

1. Térítésmentes hozzáférés (tisztán az adókból)
2. Felvilágosítási kampány (rezervációs ár növelése)

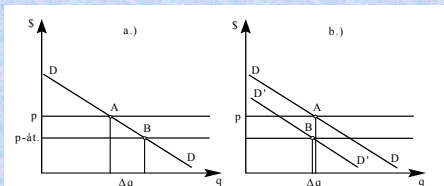

Közjavak

A közjósággként viselkedő magánjósággok finanszírozása

Erős közérdek érvényesítése

1. Térítésmentes hozzáférés (tisztán az adókból)
2. Felvilágosítási kampány (rezervációs ár növelése)
3. Ártámogatás (árcsökkenés)

Közjavak

A magánjósággként viselkedő közjóság finanszírozása –
harc a potyautasok ellen

Zsúfoltságra hajlamos közjóság

Rivalizálás a „jobb helyért” – ezt meg lehet fizettetni.

Potyautas probléma

1. A lefülelt potyautas fizetésre kényszeríthető
2. A lefülelt potyautas kizárható és a helyére fizető fogyasztó állítható
3. A lefülelt potyautas kizárható, de a helye ezzel nem szabadul fel

Közjavak

A nagy ellátó rendszerek problémája

- Oktatás
- Egészségügy
- Közművek
- Közösségi közlekedés

1. Eredetileg magánjóságok – fizetős
2. Erős közérdek fűződik hozzá – közjósággként viselkedik – térítésmentes
3. Zsúfoltságra hajlamos – magánjósággként viselkedik – fizetős

**Köszönöm a figyelmet,
további jó napot kívánok!**